

БЪЛГАРСКИ КНИЖОВНИ ШКОЛИ - КУЛТУРНО БОГАТСТВО

1. Преславска книжовна школа

Преславската книжовна школа е първата книжовна школа в България, основана от св. цар Борис I през 885 или 886 в столицата Плиска.

Смята се, че нейно основно седалище е била Голямата базилика в Плиска. След 893 година Симеон I премества седалището на школата в новата българска столица Преслав(1).

Голямата базилика в Плиска е религиозно-дворцов комплекс, включващ базилика, архиепископски дворец и манастир, разположен край Националния историко-археологически резерват „Плиска“. Завършена е около 875 г. и е една от най-големите базилики в средновековна Югоизточна Европа. Комплексът представлява важен паметник на ранно-средновековната българска култура от нейния християнски период – от втората половина на IX до средата на XI век. В продължение на около 250 г. изпълнява функциите едновременно на катедрален храм и княжеска, епископска и манастирска църква, средище е на духовно-религиозния живот на столицата Плиска и ранно-средновековна България. Според историческия музей в Шумен преди изграждането на базиликата на това място е съществувал ранно-християнски комплекс мартириум, съставен от кръстовиден храм и кладенец-аязмо(1).

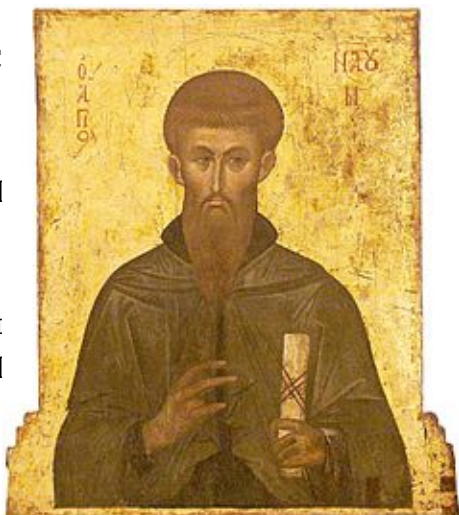

Преславската книжовна школа е най-важният литературен и културен център в България и в целия славянски свят до изгарянето на Преслав от византийския император Йоан I Цимисхи през 971. Сред изявените български писатели и учени, работили в школата, са св. Наум Преславски (до 893), Константин Преславски, Йоан Екзарх, Черноризец Храбър(1).

Школата е и център на преводаческа дейност, най-вече на византийски автори, както и на създаването на поезия, живопис и рисувана керамика. Тя изиграва важна роля в разпространението на кирилицата, тъй като най-старите текстове на кирилица са открити в района на Преслав(1).

2. Охридска книжовна школа

С
в
.
Н
а
у
м
П
р
е
с
л
авски

Охридската книжовна школа е сред двата главни български културни центъра през Средновековието, наред с Преславската книжовна школа.

Тя е създадена в Охрид през 886 – 916 г. от св. Климент Охридски, малко след създаването на Преславската книжовна школа. От 893 до 910 година в Охридската книжовна школа работи дошлият от Преслав св. Наум Преславски. Сведенията за живота му преди пристигането в България са оскъдни. Има предположения, че е българин от Мизия. Според житието на св. св. Кирил и Методий от св. Климент Охридски, Наум участва в тяхната мисия във Великоморавия, а през 868 е ръкоположен в Рим(1).

Св. Наум е сред основоположниците на Преславската книжовна школа (първоначално в Плиска), където работи между 886 и 893. След като св. Климент Охридски е назначен за епископ на Дрембича през 893, св. Наум продължава работата му в Охридската книжовна школа. През този период той основава манастир на Охридското езеро, който по-късно носи името му. От създаването си до 12 век Охридската книжовна школа използва глаголица, а кирилицата започва да се използва в самия край на 9 век(1).

3. Търновска книжовна школа

Търновската книжовна школа е българска книжовна школа от втората половина на 14 и 15 век с изключително важни приноси за средновековната литература.

Тя е част от Търновската художествена школа, която олицетворява в най-голяма степен културата на Второто българско царство. Евтимиевата правописна реформа и книжовна школа с представители св. Григорий Цамблак и Константин Костенечки оказват значително влияние върху руската, сръбската, влашката и молдовската средновековна култура. Това влияние се

приема за вторият по значимост южнославянски принос към културата на тези народи(1).

А) Поява и развитие

Основна и водеща предпоставка за появата ѝ е културният подем на българското царство от втората половина на 14 век. Този подем в голяма степен е повлиян от силния интерес на цар Иван Александър към литературата и изкуството и съответно традициите и ценностите в тази насока, които той оставя на своите наследници Иван Шишман и Иван Срацимир. Заслуги за създаването на Търновската книжовна школа има и патриарх Теодосий Търновски, който осъзнава ясно, че една такава школа ще даде възможност на автокефалната българска църква да разпространи и усилва влиянието си сред православните славянски държави(1).

За основател на Търновската книжовна школа се смята св. патриарх Евтимий, а нейно средище е столицата на второто българско царство, Търново. Със своята правописна и езикова реформа, св. Евтимий установява общовалидни езикови и правописни правила, приложени по-късно не само в България, а и в руските княжества, Сърбия, Влахия и Молдова(1).

Дейността на писателите от Търновската школа е свързана със създаване на оригинални литературни произведения, но също така и преводи от гръцки оригинали и създаване на компилации (сборници(1)).

Б) Особености

Търновската книжовна школа е силно повлияна от византийската литература. Характерът ѝ е предимно религиозен, в традициите на източноправославната църква. В жанрово отношение произведенията ѝ спадат главно към агиографската литература: похвални слова, жития, химни и други. Основна задача на авторите на житията е прослава на съответния светец и разпространение и засилване на култа към него. Характерно за повечето писатели на школата (Евтимий, Цамблак) е засиленото присъствие на иначе задължителните за жанра чудеса. Отношението им към еретическите учения богомилство, варлаамство, адамитство, жидовстване е крайно враждебно и осъдително. То отразява и позицията на Търновската патриаршия(1).

Често срещани са разказите за пренасяне на мощи на светци. Няма единно мнение дали те трябва да се считат за продължения на житията или за самостоятелен жанр. Наред с утвърждаването на чудотворната мощ на светците, авторите отправят похвали към владетелите и благородниците погрижили се за пренасянето и съхранението на мощите им. Заради това в този тип съчинения често присъстват и кратки, но въпреки това ценни исторически сведения(1).

В) Представители

- Св. Евтимий Търновски- ученик на св. Теодосий Търновски. Създател и ръководител на школата, преподавател в нея. Автор на жития, похвални слова, послания и други произведения. Освен реформата си, въвежда и нов жанр в православната литература, съдържащ белези едновременно на житие и похвално слово.
- Григорий Доброписец- ученик на св. Теодосий Търновски, автор на житието на българския светец Ромил Видински.
- Дионисий Дивний- ученик на св. Теодосий Търновски. Прочува се с умелите си преводи на книги от гръцки на славянски език, с което си спечелва прозвището Дивний (чуден, учудващ).
- Св. Киприан Цамблак- ученик на Теодосий Търновски. Автор на жития, химни и други произведения, преводач. Киприан, митрополит Киевски, Литовски и на цяла Русия, е признат официално през 1472 г. за светец и чудотворец
- Григорий Цамблак - пряк ученик на Евтимий. С дейността си в Дечанския манастир, Молдова и руските княжества спомага извънредно много за разпространяване идеите на учителя си и на традициите на Търновската школа. Автор на многобройни произведения, сред които „Похвално слово за Евтимий“, съдържащо ценни сведения за Търновския патриарх и българската история и „Книга Григория Цамблака“, единственият оцелял сборник с произведения на славянски писател от епохата.
- Константин Костенечки - ученик на книжовника Андрей (Андроник), който на свой ред е ученик на св. Евтимий Търновски. Пребивава и работи в двора на Стефан Лазаревич. Основава в Моравско Ресавската книжовна школа, наричана още и Моравска книжовна школа, придобила названието си от името на едноименната река Ресава, днешен приток на Морава, на която се е намирал книжовния център на школата - манастира Раваница.
- Йоасаф Бдински - не е известно чий ученик е видинският митрополит, но неговото „Похвално слово за пренасяне на мощите на света Филотея от Търново във Видин“ съдържа всички белези на произведение на Търновската книжовна школа. Авторът демонстрира изключително голяма почит към св. Евтимий Търновски.
- Владислав Граматик- късен представител на школата. Преводач, компилатор, преписвач, калиграф. Единственото му известно авторско произведение е „Рилска повест“, явяваща се продължение на „Житие на Иван Рилски“ от св. Евтимий Търновски. Съдържа ценни сведения за възстановяването на Рилския манастир през втората половина на 15 век и пренасяне мощите на Иван Рилски в него през 1469 г.
- Димитър Кантакузин - късен представител. Произхожда от династията Кантакузини. Пише на български и гръцки език. Автор на разнообразни произведения, сред които са „Житие с малка похвала за Иван Рилски“, „Географско описание“, „Послание до domestik Исая“, поетични творби с християнска тематика(1).

4. Плисковско-преславска култура

Плисковско-преславската култура е понятие, с което се обозначава материално-художествената култура на Първата българска държава.

Наименованието произлиза от имената на столиците Плиска и Преслав, където са запазени най-много нейни паметници. Такива са открити още край Мадара, Шумен, гр.Нови пазар, с. Хан Крум и др., както и на територията на съвременна Румъния. Румънските археолози предпочитат да наричат Плисковско-Преславската култура, „Култура Дриду“. Част от тях

подлагат на съмнение прабългарския ѝ произход, поне що се отнася до находките в Румъния. В рускоезичната литература е наложено наименованието „Балкано-дунавска култура“, с което се обозначават паметниците на културата на Първото българско царство, открити в Южна Бесарабия — части от днешна Украйна и Молдова(1).

А) Храмова архитектура

Във връзка с приемането на новата религия, след 864 г. започва строителство на множество християнски храмове. Най-внушителният от тях е Голямата базилика в Плиска, чиято дължина заедно с перистила е почти сто метра. Размерите и монументалният ѝ градеж от варовикови квадрати и пояси от тухли, я правят едно от най-впечатляващите архитектурни съоръжения в Европа от епохата. Типът на трикорабните базилики е широко използван в строителството на Първата българска държава. Към него принадлежат *„Дворцовата базилика“* в Плиска и църквата *„Свети Ахил“* на остров Преспа. Представители на кръстокуполният тип са Първата и Втората църкви на манастира в Аврадака и църквата *„Свети Йоан Кръстител“* в Несебър. Уникална както с архитектурния си план така и с пищната си украса е Кръглата църква в Преслав(1).

Характерна особеност при градежа на християнските храмове принадлежащи на Плисковско-Преславското строителство е разделянето на корабите с редуващи се колони и четвъртити стълбове, използването на капители и колони от стари римски сгради и разчленяването на фасадите с плоски псевдоконструктивни ниши. Последните обикновено не отговарят на вътрешното пространство а изпълняват чисто декоративни функции. Докато в северна България, църквите се изграждат най-често от камък и употребата на тухли е малка, в западните български земи (днешна Македония) смесеният градеж е обичаен. Примери в това отношение са църквите *„Света София“* в Охрид, църквата на манастира *„Свети Наум“* на Охридското езеро, църквата *„Свети Безсребреници“* („Свети Врач“) в Костур и други(1).

Наред с големите и впечатляващи храмове са открити множество скромни по размер еднокорабни базилики, нямащи представителни функции но необходими за обслужване на християнският култ(1).

Б) Живопис

Поради големите разрушения в Плиска и Преслав, за живописната украса на сградите като *„Голямата базилика“*, *„Кръглата църква“*, *„Приемният дворец“* не се знае нищо. Най-старите живописни изображения, отнасящи се към Плисковско-Преславската култура, са детайлите от **керамични икони**, открити в Преслав. По тях са изобразени светци и ангели. Някои от паната са с кръгла форма. Основно изразно средство е контурът. Формата е плоскостно третирана, цветовете са ярки и жизнени. Едно от редките добре запазени произведения от този род е керамичната икона *„Свети Теодор Стратилат“*, открита в развалините на манастира *„Свети Панталеймон“* край Преслав. Уникален е рисуваният керамичен иконостас от дворцовия манастир на Симеоновата столица(1).

За живописиста от епохата се съди по запазени фрагменти от стенописи в някои църкви. Изображенията на 8 ангела по барабана и 16 пророци в купола на *„Свети Георги“* в София са отнасяни към края на 10 век. Те се отличават с монументалност. В църквата при село Водоча

са съхранени три образа на св. Богородица, летящи ангели, светците Пантелеймон и Евпъл. С високи художествени качества се отличава изображението на дякон Исавър. Части от стенописи, отнасящи се към 10 век, са известни още от църквите: „Свети Врачи“ в Костур, „Света София“ в Охрид и „Свети Ахил“ на Преспа(1).

Доколкото може да се съди по оцелелите фрагменти, българската живопис от 10 век се различава от византийската с известна реалистичност. Лицата на светците са кръглоглави и се отличават с индивидуалност(1).

В) Миниатюра

Оригинални старобългарски ръкописи с миниатюри от епохата не са запазени. За нивото на този вид изкуство в България през 8-10 век се съди по копия, правени в Киевска Русия. В руския препис на „Учително евангелие“ от Константин Преславски, направен през 12 век, е съхранено изображение на княз Борис I. Миниатюрата се намира на първата страница на ръкописа. Българският владетел е представен прав, във фас, на златен фон. Изображението е обградено от две рисувани колонки с капители и арка върху тях. Князът е облечен в пурпурна далматика, извезана със злато. В дясната си ръка държи кръст. Лицето му е младо, с малки мустаци и къса брада. В „Иполитовият сборник“ съществува подобно изображение на цар Симеон I но лицето му е напълно заличено, поради неуспешни опити за реставрация(1).

В руския препис на „Симеоновият сборник“ от 1073г. са запазени пет цветни миниатюри на цяла страница и три заглавки, рисувани с перо. Четири от миниатюрите изобразяват църковни дейци от Преславската школа. Те са изобразени на групи, поставени в схематични изображения на църкви. Стилът на миниатюрите е декоративно-орнаментален и носи източно влияние, навярно от арменската миниатюрна школа(1).

5. Калиграфско-художествени школи и писарски средища

Разнообразният състав на славянските ръкописи от колекцията на Пловдивската народна библиотека е показателен за процеса на миграция на книжовните паметници през Средновековието и в по-ново време. Най-значимите писарски [средища](#) през XV-XVIII в. – тези в **Етрополе, Карлово, Аджар, Куклен, Котел** – са представени тук със свои ръкописни образци. Българските писмени паметници от епохата на османското владичество, както е известно, са твърде разнородни в езиково, правописно и художествено отношение – резултат на липсата на големи държавни и културни центрове, които да играят направляваща и унифицираща роля. По тази причина различните преписвачески средища от това време попадат и се развиват под въздействието на многобройни и често противоречиви влияния(2).

Етрополска школа

В края на XVI и през първата половина на XVII век **етрополският манастир „Св. Троица“**, **наричан още „Варовитец“**, се утвърждава като един от най-значителните български книжовни центрове през тази епоха. В продължение на едно столетие там се създава не само значителна ръкописна продукция, но и се формира оригинална калиграфско-писарска школа чрез продуктивно преплитане на български, сръбски и румънски художествени влияния. Основател и най-изявен представител на тази школа е калиграфът-орнаментатор **йеромонах Даниил**. Според някои изследователи именно в Пловдивската сбирка се намира най-ранният

познат засега ръкопис на този изтъкнат български книжовник от XVII в. – това е № 84(40) Требник от 1592 г., създаден още преди организирането на книжовната школа. Два други ръкописни паметника се причисляват към етрополската школа – № 27(17) Петров апостол, 1598 г. и № 74(172) Триод цветен (пентикостар), втора четвърт на XVII в.

Ръкописите, произлезли от тази калиграфска школа, са изписани с характерното писмо „етрополски калиграфски полуустав“ с изразен орнаментален характер и подчертана геометрична правилност. Органически свързан с писмото на българските писмени паметници от Търновската школа, калиграфският полуустав е своеобразно подражание и стилизирано обновление на устава. **Етрополските ръкописно-художествени традиции оказват силно влияние през XVII в. върху възникналите по същото време книжовни центрове в Средногорието – Карловско-аджарската орнаментаторска школа с центрове Карлово и Аджар и Кукленската ръкописна школа с център манастира “Св. св. Козма и Дамян” край с. Куклен(2).**

Карловско-аджарска школа

Село **Аджар (дн. Свежен), Карловско** е едно от най-оживените книжовни средища през епохата на османското владичество, което се налага като преписвачески, дамаскинарски и художествен център. Най-активен е книжовният живот на селото през XVII в., когато там работи един от изтъкнатите представители на школата поп Йовко. В пловдивската сбирка се намира единият от общо двата известни и запазени досега негови ръкописа – № 73(24) Поп Йовков пентикостар от 1636 г. Към образците на школата принадлежи и № 37(47) Октоих (възкресен), втора половина на XVII век, един от преписвачите на който е Станко Граматик. През същия XVII в. в с. Сушица (дн. Карлово) работи известният преписвач, калиграф и художник йерей Авраам Димитриевич. В Пловдивската сбирка негови са ръкописните книги № 45(86) Поп Аврамов миней, 1660 г. и № 115(138) Поп Аврамов сборник, 1674 г.(2).

Кукленска школа

За първи път за **Кукленския манастир „Св. св. Козма и Дамян“** се споменава през XI в. в документ за имотите на Бачковския манастир. Историческите данни свидетелстват за водената тук активна книжовна и просветна дейност през цялото Средновековие. През XVII в. Светата обител укрепва икономически и се превръща в активно книжовно средище, което подготвя граматисти, калиграфи и преписвачи. Тук работи прочутият книжовник и илюстратор Кръстьо Граматик, един от най-известните калиграфи и орнаментатори на своето време. В Пловдивската сбирка се пазят неговите ръкописи № 46 (85) Кръстьов празничен миней, втора половина на XVII век, № 47(26) Кръстьов миней за месец май, 1695 г., № 48(42) Миней служебен за месец юни, 1695 г., № 49(43) Кръстьов миней за месец септември, 1696 г. За характера на писарската продукция на манастира свидетелстват и намерените в началото на миналия век на тавана на манастирската църква ръкописи, далновидно прибрани и съхранени от директора на библиотеката Борис Дякович(2) .

Котленска школа

Котленското писарско средище принадлежи към късно възникналите български книжовни центрове. Макар и да се явява продължител на една по-ранна традиция, в неговата дейност отчетливо се забелязват новите, типични за XVIII и XIX в., явления и развойни тенденции в

българската книжнина. През XVIII в. в Котленския център се създава една обособена писарска школа с особен тип полууставно писмо и общ маниер в художественото оформление. Котленското писмо е от дребен полууставен тип и се отличава с хармоничност и уравновесеност на буквените начертания. В правописно-езиково отношение се открояват ръкописи (предимно по-ранните за периода), следващи традиционната ресавска правописна норма, която е в процес на замиране, други (предимно по-късните от периода) се придържат към църковнославянската правописно-езикова норма под влияние на масово проникналите руски печатни книги. Особено характерно е навлизането на новобългарски езикови черти. Украсата на котленските ръкописни паметници съчетава местната книгоукрасителна традиция и влияния на приложните изкуства, битовата орнаментика и широко проникналите през XVIII в. печатни книги, както и някои ислямски влияния. Сред кръга книжовници, чиито ръкописи се пазят в Пловдив, се откроява името на поп Стойко Владиславов (Софроний Врачански), преписал част и изработил подвързията на № 95(209) Котленски сборник, средата на XVI век (2).

Сред ръкописната сбирка се намира и един Сборник от слова - № 126(179) на известния книжовник и преводач от XVIII в. Йосиф Брадати, виден представител на Рилската писарска школа (2).

1)<http://bg.wikipedia.org/>

2) <http://www.libplovdiv.com/>

ВЪЗЛИЗАНЕ НА ДУХОВНИЯ ЕЛЕОН

Слово за Възнесение Господне

“И ги изведе вън до Витания и, като дигна ръцете Си, благослови ги. И, като ги благославяше, отдели се от тях и се възнесяше на небето” (Лука. 24:50-51)

Боголюбиви братя и сестри,

След Своего славно Възкресение Господ Иисус Христос се явявал на учениците Си и на благочестивите жени, които с преданост следвали подире Му, а също тъй и на мнозина други, повярвали в Него. Той продължавал да ги учи и да ги утвърждава във възвестените им от Него истини и преподаденото учение за Бога, за човека, за истината, за любовта, за правдата, за мира. Той ги утвърдявал в словото и силата Си. Разкривал им тайната на царството Божие.

В продължение на 40 дена след Възкресението Си Иисус Христос утвърждавал всяко Свое слово и величествено явявал Своята Божествена сила. В продължение на 40 дена Иисус Христос поучавал преданите Си ученици и ги подготвял да встъпят в трудния път на спасителното благовестие и да свидетелстват пред целия свят за Него и Възкресението Му.

“Тогава им отвори ума, за да разбират Писанията, и им рече: тъй е писано, и тъй трябваше Христос да пострада и да възкръсне от мъртвите на третия ден, и да бъде проповядвано в Неговото име покаяние и прощение на греховете у всички народи, начевайки от Йерусалим; а вие сте свидетели за това” (Лука. 24:45-48).

Дивно било учението на Сина Божии. Цялата Негова проповед до началото на страданията Му и след Възкресението Му се отнасяла до царството Божие, което вече настъпило и трябвало да се внедри в душите на човеците от всички краища на земята, за да ги обедини в братството и любовта. Възкръсналият обещал на учениците Си, че ще им изпрати обещанието на Своя Отец и те ще се облекат със сила отгоре: върху тях ще слезе Дух Свети, ще Му бъдат свидетели в Йерусалим и в цялата Юдея и Самария, и дори до края на вселената.

Възкръсналият Иисус Христос и преди това им говорил за Светия Дух, Който ще слезе над тях, а сега потвърждавал това Свое обещание, като ги уверил, че ще им изпрати Дух Свети, със силата на Когото те ще извършват всичко, което трябва да направят за устрояване на царството Божие, което се осъществява преди всичко в Божията Църква. Облечени с тая дадена им отгоре сила, те трябвало да станат негови свидетели не само на определено място, но и до самия край на земята. Не само те трябвало непосредствено да свидетелстват за Иисуса Христа, но и тези, които, като приемат Дух Свети, бъдат от тях изпратени в далечни краища и през всички векове.

А когато се изпълнили 40 дена от Неговото Възкресение, Спасителят извел учениците Си на Елеонската планина, близо до Витания, и там пред очите им се възнесъл. Той дигнал ръцете Си и благословил учениците, а те в дълбоко смирение се върнали в Йерусалим с голяма радост.

Ето сега ние мислено се намираме като че ли на Елеонската планина и отправили поглед към небето в молитва, съзерцаваме светлия облак, който обгърнал Иисус Христос, когато се възнасял към Небесния Си Отец, защото и ние сме Негови ученици и братя. Той заради нас дойде на земята, въплъти се и стана човек, за да ни научи на истината и изведе на пътя на спасението, да пролее кръвта Си, за да ни умие от греха и ни облече със сила отгоре.

Неговото слово за царството Божие, за покаяние и прошка на греховете слушаме със смирение и открито сърце. Но колко много не ни достига, за да бъдем не само слушатели на закона, но и негови изпълнители, не само да знаем за царството Божие, но и да живеем в него, не само да знаем за силата на покаянието, но и да обновим сърцата си, като свалим от себе си ветхия човек и се облечем в новия, по примера на Христа Иисуса. Но за това трябва непрестанно да молим Сина Божи да отвори Той нашия ум, за да разбираме Свещеното Писание, Неговото учение и Неговите спасителни дела. Ние сме приели даровете на Дух Свети чрез светото Кръщение, а сила отгоре получаваме в св. Църква Христова чрез светите тайнства. Но запазваме ли всякога тая сила, за да преобразим живота? Небесната сила трябва постоянно да слиза над нас, щото целият ни живот да се обновява в Христа Иисуса и да бъдем достойни членове на царството Божие.

Обогатени със словото на Иисус Христос, силни чрез Светия Дух, ние ще бъдем в състояние да следваме и нашето призвание: да бъдем свидетели на Сина Божи в света. А как да свидетелстваме за Сина Божи? Ще свидетелстваме със своя живот, със своята непорочност, със своята любов, с братството.

Светът всякога е бил под угрозата на неправдата в своето обществено, духовно и национално съществуване. И днес пред нас се изправя въпросът за прогреса и защитата на живота, за дружбата и братството между хората и народите. Затова всички искрено вярващи християни са изпълнени с миролюбие и желаят в мирни условия да строят своя живот, да се ползват от духовното, обществено и материално благополучие и с добро да съдействат за благополучието на всички народи в света.

Събрани под свещените сводове на светия храм, ние се намираме пред нозете на Иисус Христос и с обхванати от възторг сърца слушаме как Той проповядвал; всички сме свидетели на Неговата любов към човеците, как той им помага в нужда и беда, как да преодолеят своите физически и духовни немощи. Всички знаем и свидетелстваме за спасителните Христови страдания за нашето спасение, за страшната Негово Голгота; всички бяхме свидетели на Неговата смърт и на Неговото Възкресение. Нека сега се възкачим на духовния Елеон и да станем свидетели на Неговото славно Възнесение. И велика ще бъде нашата радост, когато пред нашия духовен поглед се открие величествената картина на Възнесението – Спасителят Иисус, обгърнат от светъл облак, издигнал ръце за благослов, да се издига над земята към небето. И тая радост никога да не оскъдява в нас. Амин.

Автор: † Ловчански митрополит Григорий

ЦЪРКОВНИ ПЕСНОПЕНИЯ ЗА ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ

Тропар на Възнесение

Вознеслся еси во славе, Христе Боже наш,
радость сотворивый учеником обетованием Святого Духа,
извещенным им бывшим благословением,
яко Ты еси Сын Божий, Избавитель мира.

Възнесъл си се в слава, Христе, Боже наш,
радост като Си създавал на учениците с обещанието за Светия Дух,
уверени чрез благословение,
че Ти си Син Божий, Избавител на света.

Кондак, глас 6

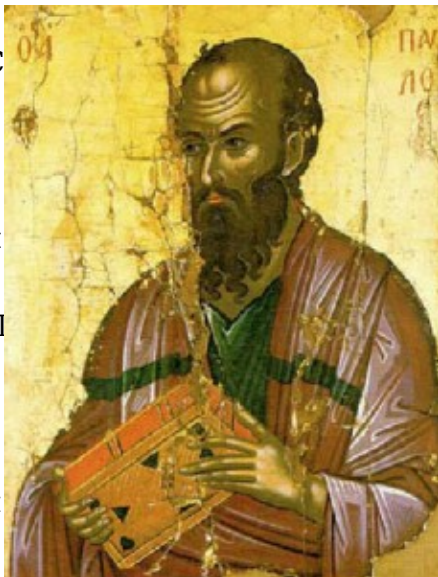
Еже о нас исполнив смотрение, и яже на земли соединив небесным,
вознеслся еси во славе, Христе Боже наш,
никакоже отлучаяся, но пребывая неотступный, и вопия любящим Тя:
Аз есмь с вами и никтоже на вы.

Като си изпълнил Твоя промисъл за нас и си съединил земното с небесното, възнесъл си се в
слава, Христе Боже без ни най-малко да се отделяш от нас,
но пребиваваш (с нас) неотстъпно, като зовеш към онези, които Те обичат:
Аз съм с вас и никой не може да устои против вас

С
в
. а
п
. П
а
в
е
л

Вярата, която спасява

Суеверието е разновидност на неправилно насочената вяра. Суеверието може да се задълбочи и да придобие характеристиките на комплексна система от суеверни вярвания, които изцяло ръководят живота на човека. Следователно целта е вярата на човека да бъде изтръгната от нейната погрешна посока и да бъде насочена към единия, истински Бог, Който в Своето откровение пред хората ясно е показал, че именно Той е *„пътят, истината и животът“* (Иоан 14:4). Вярата „всуе“ е една мъртва вяра, защото е насочена към нещо несъществуващо: такава вяра умъртвява този, който я притежава. Докато вярата в истинния, жив Бог дава живот на истинно вярващия.

„Вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда“ (Евр. 11:1) казва св. апостол Павел. И добавя: „Без вяра не е възможно да се угоди Богу; защото оня, който дохожда при Бога, трябва да вярва, че Той съществува и

награждава ония, които Го търсят“ (Евр. 11:6).

Господ Иисус Христос казва на Своите ученици: *„Идете по цял свят и проповядвайте Евангелието на всички твари. Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен, а който не повярва, ще бъде осъден“* (Марк. 16:15-16). А на усъмнилия се апостол Спасителят говори: *„Тома, ти повярва, защото Ме видя; блажени, които не са видели, и са повярвали“* (Йоан 20:29).

Защо именно чрез вяра познаваме Бога? А не може ли непосредствено? Защо Той не ни се покаже да Го видим? Как така ще вярваме в нещо, което не виждаме? Освен това, в кой Бог вярваме? Днес религии и богове има много. Откъде да знаем коя е правилната вяра?

Такива въпроси вълнуват повечето хора. За съвременният човек е непонятно, защо трябва да вярва. Не може ли просто да види Бога, да Го пипне?

Първите хора наистина непосредствено са общували с Бога. В 3-та глава на книга Битие е описан разговорът на Адам с Бога. Божият изобличителен глас бил отправен и към братоубиеца Каин (бит. 4:9). За тях, както и за потомците им, не е имало съмнение, че Бог съществува. Всички те са познавали Бога и Божия закон. Но въпреки това *не е възможно човек да види Бога*, както се пее в църковната песен (3). *Бог е Дух* (Йоан 4:24), свършено нематериален, безкраен и вечен. Няма как ограниченият, страстен и веществен човек просто да погледне към небето и с телесните си очи да види безграничния Бог (4). Затова приемаме факта на съществуването Му с вяра.

Всъщност вярата била толкова присъща на хората през всички векове на историята (даже само допреди едно-две столетия), че някой да отрича Бога е било рядко изключение и такъв човек се е считал от обществото за безумен (ср. Пс. 13:1). Атеизмът като масово явление се заражда едва в близкото минало. Той е логичен резултат от повсеместния материализъм в мисленето, от техническия прогрес в човешкия бит, при който хората се обграждат с все повече вещи, удобства и материални блага, имащи за цел да насочат стремежите на човека изцяло към земното, видимото, временното, мимолетното и да го накарат да не мисли за вечността.

Защо вярата в Бога е добродетел? Защото зависи от добрата воля на човека. Ако иска и прояви добра воля, човек ще повярва в Бога за свое спасение, а ако не иска и се възпротиви, човек ще отрече съществуването на Бога и няма да вярва в Него. И тъй, вярата зависи от свободното желание на човека и затова има морална стойност като добродетел. Всъщност, дали човек вярва или не, това обективно не променя нещата по отношение на Бога. Бог съществува. Това, че някой не вярва, няма да направи Бога несъществуващ, а само ще откъсне този човек от Него и човекът ще погине, няма да влезе във вечния живот. И вярващи, и невярващи ще застанат пред Божия съд.

Вярата в Бога е добродетел, защото показва, че човек обича Божията правда. Ето какво казва Спасителят: *„Бог толкоз обикна света, че отдаде Своя Единороден Син, та всякой, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен“* (Йоан 3:16). Вярата в Сина Божий е необходимо условие за вечния живот: *„Който вярва в Него, не бива съден, а който не вярва, е вече осъден, задето не е повярвал в името на Единородния Син Божий“* (Йоан 3:18).

По-нататък Христос обяснява защо невярващите ще бъдат осъдени: *„Осъждането пък е поради*

това, че светлината дойде на света, но човеците обикнаха повече мрака, нежели светлината, понеже делата им бяха лоши. Защото всякой, който прави зло, мрази светлината и не отива към светлината, за да не бъдат изобличени делата му, понеже са лоши. А тоя, който постъпва по истината, отива към светлината, за да станат делата му явни, понеже са по Бога извършени“ (Йоан 3:19-21).

Колко просто и ясно е казано! Неверието в Сина Божий е породено от желанието на човека необезпокоявано да греши, да живее според своите страсти и похоти. Ето защо неверието е грях, отдръпване от Божествената светлина, доброволно затваряне на очите за нея, сякаш тя не съществува. Невярващият си създава една обстановка на духовен мрак, в която да върши любимите си грехове. Мракът е удобен за вършене на тъмни дела.

И обратно, вярата е добродетел: тя показва, че човекът желае да върши богоугодни дела. А суеверието какво е?

1. Учение на... С., 1941, с. 25.
2. Св. Николай Сербски. О бoгe и людях. Москва, 2006, с. 199.
3. 9-та песен, възкресен ирмос на 6-ти глас: „Бога человеком не возможно видети, на Негоже не смеют чини ангельстии взирати; тобою же Всечистая явися человеком Слово воплощено. Егоже величающе, с небесными вои тя ублажаем“.
4. Различен е начинът, по който някои светии действително са виждали Бога. Неслучайно те са наричани „боговидци“ (напр. Св. прор. Моисей, св. Григорий Богослов, преп. Сергей Радонежки, преп Александър Свирски и др.

Автори: йеромонах Висарион (Зографски) и йеромонах Йоан (Филипов)

Източник: Суеверия сред днешните християни,

ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА -част 2

1. Старецът каза: "Необходимо е младежът да има духовник и да следва съветите му. Така няма да има стрес, страхове и тревоги."

2. За младите старецът казваше: "Юнаци! Нови машини със замръзнало масло."

3. Старецът каза: "Нашите деца превърнаха училищата в затвори. А на Север затворите станаха училища."

4. Много родители имат сериозни проблеми с децата си и често се чувстват в безизходица, когато се убеждават, че усилията им да насочат децата си по Божия път не дават никакви видими резултати. Следващото писмо на отец Паисий засяга тази тема и представлява особен интерес.

"Честният Кръст, 6 юни 1977.

Възлюбени брате ... , радвай се в Господа!

Относно вашето дете, за което ми пишете, аз съм на мнение,

че суровото отношение към него ще го направи още по-лош. Говорете с него за доброто по добър начин, и след това не го потискайте, но показвайте, че се безпокоите заради пътя, по който върви. Нещата ще си проличат от самосебе си, защото нито радостта остава незабелязана, нито загрижеността. Вие изпълнявайте своя дълг, като давате съвети, а след това поверете детето на Бога.

Мисля, че трудът ви ще има по-големи резултати, ако бъде придружен с молитва. Когато страдате от непослушността на детето си и го потискате, няма да има резултат, защото той е обезпокоен от плътта и от нападенията на лукавия, на когото е дал право.

Това е една буря и ще премине. Не се притеснявайте, след време всичко ще се оправи. Нито го приемайте навътре, че ще загуби невинността си, и какво ще стане след това? Хората от днешното време имат една типична черта – превърнали са греха в мода. Бог да ни помилва!

Старайте се, доколкото можете, да не отблъсквате детето от себе си, както вече ви казах, за да не се скъса връзката и да не избяга от семейството, защото после може да стане така, че той няма да иска да се приближи поради егоизъм, и тогава напълно ще го загубите.

Що се отнася до лекаря, за когото пишете, – в това състояние, в което се намира детето, дори и да го види лекар, само ще му навреди, защото от една страна ще действа неговият голям егоизъм, а от друга – помисълът, че се е разболял от нещо, заедно с плътските забрани, които няма да се изпълняват, – той само ще се изплаши и ще стане по-лошо. На детето му няма нищо, освен детско плътско разпалване, свойствено за неговата възраст, което е достигнало висока степен и е станало причина за невнимателния му живот.

Ако мислите, че детето има някаква болест, и Вашият лекар предлага да му давате лекарства, аз не възразявам. Но потърпете още малко, затворете очите си за нередностите му, дотогава, докато той не се приближи към Вас, и при първи удобен случай, ако той сам почувства неразположение, или ако Вие забележите, че нещо не е в ред, тогава го заведете на лекар по този повод.

Не се притеснявайте, Бог няма да остави детето. Нито ще съди за греховете на днешните деца еднакво с греховете на децата от нашето време.

Молете се, и аз ще се моля, и благият Бог ще помогне и на Вашето дете, и на всички деца на света.

С любов в Христа,

монах Паисий.

5. Старецът каза: “Младите днес не обичат радостта от жертвата.”

6. Старецът каза: “Голямо значение за духовния живот на детето имат семейните наклонности. Ако родителите му са лукави и детето ще бъде палаво и лукаво. Веднъж срещнах едно такова момче, което имаше неприлични снимки в джоба си. Предложих му да ми ги даде, а в замяна обещах да му дам по един шоколад за всяка. Момчето заинатено отказа да ми ги даде, което е неестествено за неговата възраст. Но то предпочете удоволствието от греховните картини пред сладостта на шоколада.”

Автор: Дионисий Тацис

Източник: *Да превърнеш чуждата болка в своя*

ИЗЛЕЗЕ НОВИЯ БРОЙ НА ЕНОРИЙСКИ ЛИСТ “БЛАГОВЕСТИЕ”

Излезе нов **брой 190**, на Енорийски лист “**Благовестие**”. Може да го намерите по-долу [Енорийски лист, Благовестие – брой 190](#)

ЗАЩО БИЛА ДАЕНА ЗАПОВЕД НА ПЪРВИТЕ ХОРА

Заповедта била дадена от Бога не за да лиши първите хора от лична свобода. Както вече споменахме по-горе, тварите, бидейки резултат на сътворение, не съществуват самостоятелно и следователно нямат от себе си не само своето битие – но и благобитие (1), и приснобитие (2) не могат да достигнат само със собствени сили – а го получават от Твореца.

Техните отношения и връзка с Твореца произтичат от изпълнение на заповедта, която представлява онтологическа (3) необходимост. В това, че Бог е дал заповед, се проявява неизразимото Му човеколюбие, тъй като Той е искал да удържи човека близо до Себе Си. Не Бог е породил падението, а отстъплението на самото творение от онзи, Който е Самият Живот. Справедливо ни открива Священото Писание, че Бог не е създал смъртта и не се радва, кога гинат живите (Прем. 1:13).

1) *Благобитие* – блаженството на вечния живот.

2) *Приснобитие* – вечен живот.

3) *Онтологическа* – отнасящ се до същността на битието.

Автор: *Старец Йосиф Ватопедски*

Източник: *Атонски беседи*

ПРЕДИ И СЛЕД КРЪЩЕНИЕТО - БЕСЕДИ С НОВОНАЧАЛНИЯ

ДЕВЕТА БЕСЕДА

- *Защо да се молим на светиите? Бог и без тях може да ни спаси.*

- Наистина, да ни спаси може единствено Бог. Но заслужаваме ли ние това, Той да ни спаси? Изпълняваме ли Неговите заповеди? Обичаме ли Го така, както трябва да обичаме своя Творец и Спасител?

Ако обичаме Бога, то трябва да обичаме Пречистата Му Майка и Неговите приятели – светиите, които са посветили целия си живот на служение на Него, търпели са страдания заради Него, жертвали са за Него всичко и така са Му угодили, че са получили от Него дара на чудотворството, както в живота си, така и след смъртта си. И как е възможно да не прославяме светиите, когато Свещеното Писание казва: **Хвалете Бога в Неговите свети**и (Пс. 150:1 – слав. прев.) **Тая чест е за всички Негови свети**и (Пс. 149:9). **Споменът за праведника е с похвали** (Притч. 10:7 – слав.).

В Евангелието самата Препоблагословена Богородица казва: **Отсега ще ме облажават всички родове** (Лук. 1:48).

Ако ние чувстваме своята греховност и своето недостойнство пред Господа, то непременно трябва да съзнаваме необходимостта да имаме молитвени застъпници за нас, по-угодни Нему.

Ние виждаме от Свещеното Писание колко е полезна за нас молитвата на светиите. Сам Бог говори: **Вървете при Моя раб Иов и... ще се помоли за вас** (Иов. 42:8). И Апостолът пише: **Голяма сила има усърдната молитва на праведника** (Иак. 5:16).

Ако Апостол Павел е молил верните да се молят за него (1 Сол. 5:25; Кол. 4:3) и е считал това нужно за себе си, то толкова повече за нас, грешните, са необходими молитвите на светиите.

Още от Стария Завет знаем, че Ангелите винаги са били помощници на хората и че са били призовавани в молитва. Така Иаков, благославяйки Иосифовите деца, казва: **Ангелът, който ме избави от всяко зло, да благослови тия деца** (Бит. 48:16).

И как да не молим тези добри помощници – Ангелите хранители, които ни дава Бог?

Ако Ангелите чуват молитвите на верните, то, разбира се, чуват ни и светите угодници Божии, понеже Господ е казал: **Ония, които се сподобиха да получат оня свят... са равни на**

Ангели (Лук. 20:35, 36).

Апостол Петър е обещал на верните да се моли за тях след своята кончина. В Апокалипсиса апостол Йоан пише: **„Двайсет и четирите старици паднаха пред Агнеца, държейки всеки от тях гусли и златни чаши, пълни с тамян, които са молитвите на светиите“** (Откр. 5:8).

Всички праведни мъже от Стария Завет, на които са се явявали Ангели, са прекланяли колена пред тях с благоговейна почит. И затова на заблуждаващите се, които не разбират защо се покланяме при молитвата към светиите, трябва да обясним, че има два вида поклонение, признати от Вселенската църква: едното е поклонение и обожение, принадлежащи на Единия Бог; другото е поклонение с благоговейно почитание, въздавано на светиите, които ние молим да се застъпват за нас пред Бога.

Всички текстове на Священото Писание, които невярващите привеждат против второто поклонение, се отнасят само към това, че светиите не трябва да се боготворят; и ние знаем много добре това, понеже Седмият Вселенски събор, който утвърдил признаването отначало, от цялата Църква, почитане на светиите, заедно с това осъдил тези, които „призовават“ светиите „като богове“.

По същия начин още в Стария Завет виждаме почитане на мощите на светиите. В книга „Изход“ четем, че израилтяните са изнесли със себе си от Египет Иосифовите кости; а в четвъртата книга „Царства“ четем, че мъртвец е бил възкресен с докосване до мощите на порок Елисей.

А в Евангелието Христос е укорявал фарисеите не за това, че са украсявали гробниците на праведниците, а затова, че са правили това лицемерно, както и другите добри дела, за които пак там споменава Господ (Мат. 23).

Почитанието на светите мощи у древните християни е било толкова силно, че те предпочитали да устройват своите църкви при гробовете на мъчениците. Затова и ние, православните, спазваме повелението на Седмия събор, да освещаваме храмовете не иначе, освен полагайки в антиминсите или под престола частици от мощи на мъченици.

Свети Амвросий Медиолански говори за мощите така: „Почитам в мъченическото тяло раните, приети за името Христово; почитам в пръста семената на вечността; почитам тялото, което ме наставлява да обичам Господа, което ме научава да не се боя да умра за Господа!“.

Наистина нещастни са тези, които от суетно мъдруване лишават себе си от ходатайството на светите Божии приятели!

И стократно по-нещастни са тези, които не почитат, не молят и не обичат Пресветата Дева Богородица, която Господ е избрал, за да послужи на Тайната на Своего възплъщение. Избрал я за Своя майка, за пазителка на Своего младенчество, за свидетелка на своя Божествен живот и кръстна смърт.

И след нейното успение я възнесъл в небесна слава с тяло, както е предрекъл още Давид: **Възкресни, Господи, в твоя покой. Ти и Кивотът на Твоята светиня** (Пс. 131:8 – слав.

прев.).

Тези нещастни хора в своето заслепление не изпълняват завета на Божията Майка: **Отсега ще ме облажават всички родове** (Лук. 1:48) и лишават себе си от всемощното (всемогъщото) застъпничество на тази, която Църквата нарича **огнен престол на Вседържителя**.

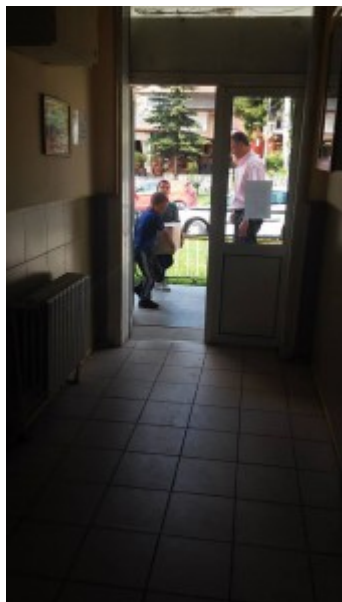
Красноречиво говори за това един от пастирите на Църквата: „Божественият огън, така проникнал в Нейното същество, че Тя самата станала такава, тайнствен огън, привеждащ в трепет, и станала цялата очистителна святост за тези, които прибегват към Нея с вяра и любов”.

Умолявам те, приятелю, не обръщай внимание на празните и вредни мъдрувания на любителите на нововъведенията, не оскърбявай Бога с хладност към Неговите светии.

"ДЕЦА ПОМАГАТ НА ДЕЦА"

След скромната акция , в резултат на която Православното Братство при храм "Св.пророк Илия" успя да зарадва малките възпитаници на ПУ "Драган Манчов", Велинград с дрехи, решихме да продължим сътрудничеството си. Оказа се, че новите ни приятели най-много имат нужда от топки за игра. Решихме да направим кампания за събиране на футболни, баскетболни и волейболни топки. Партньори в новото начинание се надяваме да бъдат столични училища, а тя да премине под мотото **"Деца помагат на деца"**. В случай че събраното надхвърли нашите очаквания възнамеряваме да зарадваме и деца в други домове, с които имаме връзка. В края на кампанията ще се отчетем с точен списък за получените и дарени топки.

Всеки, който желае да се включи в кампанията може да донесе футболна, баскетболна или волейболна топка в двора на храм "Св. пророк Илия" на 24 и 31 май от 9 до 14 часа!

ВРЪЧВАНЕ НА СЕРТИФИКАТИТЕ ОТ НАЦИОНАЛНИЯ КОНКУРС "ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО"

Тази неделя на 17.05. 2015 след св. Литургия - на празника на Св. мчк Николай Софийски и Събор на св. Баташки мъченици, децата от Неделно училище при храм "Св. пророк Илия" получиха сертификати за участие в Националния конкурс "Възкресение Христово". Децата нямаха възможност да присъстват на официалното връчване на наградите и сертификатите за участие в храм "Св. св. Кирил и Методий", но въпреки това бяха приятно изненадани в нашия храм "Св. пророк Илия". Децата получиха и интересни книжки, които специално бяха дарени за тях.

Тази година в Националния конкурс "Възкресение Христово", организиран от Св. Синод на Българската Православна църква, взеха участие 2800 деца от цялата страна от различни детски градини, училища, неделни училища, ателиета, школи и пр. Наградени бяха общо 126 деца от различни възрастови групи спечелили в следните категории: Литература, Изобразително изкуство и Фотография, всички участници получиха сертификати за участие.

